

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
OFISI YA RAIS
TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA

MWONGOZO WA UTARATIBU WA MAUZO YA ZAO LA UFUTA KWA
MKOA WA LINDI

MSIMU 2019

Imeandaliwa na:-

Ofisi ya Mkuu wa Mkoa

S.L.P 1054

LINDI

MAPENDEKEZO YA MWONGOZO WA MSIMU WA UFUTA 2019

SEHEMU YA KWANZA

1.0 UTANGULIZI

Mwongozo huu wa mwaka 2018/2019 unatoa maelekezo ya namna na taratibu za usimamizi wa masoko na mauzo ya ufuta ghafi na usafirishaji. Lengo ni kuona kila mdau katika nafasi yake anashiriki kikamilifu na kuhakikisha biashara ya ufuta na kilimo chake kwa ujumla kinamnufaisha mkulima na taifa kwa ujumla. Aidha, Mkoa ukishirikiana na Wizara ya Kilimo, Bodi ya Nafaka na mazao mchanganyiko wana wajibu wa kutoa taarifa juu ya upatikanaji wa ufuta ghafi na kusimamia utekelezaji wa mfumo mzima ikiwemo kutoa miongozo mbalimbali.

Aidha, mwongozo una lengo la kuwaunganisha wadau wa zao la ufuta wakiwemo Wizara ya Kilimo na taasisi zake kama Bodi ya Nafaka na Mazao Mchanganyiko, Wizara ya Viwanda na Biashara na Taasisi yake ya Bodi ya Leseni za ghala, Mkoa, Wilaya na Mamlaka za Serikali za Mitaa, Wakulima, Vyama vya Ushirika, Wasafirishaji, Wanunuzi, Waendesha ghala, Taasisi za kifedha na taasisi zingine, kuhakikisha zao la ufuta linaleta tija kwa mkulima na taifa kwa ujumla.

1.1 MALENGO YA UKUSAYAJI WA UFUTA GHAFI KWA MSIMU WA MWAKA 2019

Kwa msimu uliopita wa mwaka 2017/2018 Mkoa ulikusanya na kuuza ufuta ghafi kwa njia ya minada kupitia Vyama vya Ushirika jumla ya kiasi cha **kilo 30,307,068**.

Aidha kwa msimu huu wa mwaka 2018/2019 Mkoa unatarajia kukusanya kiasi cha **Kilo 45,017,085** kupitia Vyama vya Ushirika. Jumla ya Vyama vya Msingi 134 vitashiriki katika zoezi la ukusanyaji na uuzaji wa ufuta ghafi kwa msimu huu wa mwaka 2018/2019. Hii ni kwa vyama 48 kutoka **LINDI MWAMBAO** ambavyo ni kutoka katika Wilaya za Kilwa, Manispaa ya Lindi na Lindi Vijijini na vyama 86 kutoka Chama Kikuu cha **RUNALI** kinachojumuisha Wilaya za Ruangwa, Nachingwea Na Liwale.

SEHEMU YA PILI

2.0 MFUMO WA UKUSANYAJI NA UNUNUZI WA UFUTA MSIMU WA MWAKA 2019

Katika msimu wa mwaka 2017/2018 mfumo uliotumika ulikuwa ni wa kukusanya ufuta kwenye Vyama vya Ushirika vya Msingi na kuuza kwa njia ya minada. Ghala za vyama vya ushirika vya msingi vilitumika kama vituo vya kukusanyia ufuta. Vyama vikuu vya ushirika vilisimamia minada na baadae wanunuzi kwenda kukusanya ufuta moja kwa moja kwenye ghala za AMCOS. Pamoja na mafanikio yaliyopatikana katika msimu uliopita, kikao cha tathimini kilichofanyika tarehe 18/8/2018 kilipendekeza katika msimu huu wa mwaka 2019 utumike mfumo wa stakabadhi ghalani kwa kutumia ghala zilizosajiliwa.

Kutokana na kujaa kwa korosho kwenye ghala zote tano (5) zilizoko Mkoa wa Lindi, imekuwa vigumu kuanza kutumika kwa mfumo wa stakabadhi ya ghala kwa kutumia mwongozo Namba 9 uliotolewa na Bodi ya Leseni za ghala.

Hivyo, msimu 2019 Mkoa utaendelea kutumia mfumo wa ukusanyaji ufuta kwenye ghala za vyama vya Ushirika vya msingi na kuuzwa kwa njia ya minada inatakayo kuwa ikiratibiwa na vyama vikuu kwa mujibu wa sheria ya Ushirika Na. 06 ya mwaka 2013.

Maamuzi haya yamefikiwa na wadau wa zao la ufuta kupitia kwenye kikao cha tarehe 29/04/2019 katika ukumbi wa mikutano ofisi ya mkuu wa mkoa wa Lindi.

SEHEMU YA TATU

3.0 WADAU

Katika mfumo wa uuzaji wa ufuta kwa njia ya stakabadhi ya ghala/mnada wadau watakaoshiriki watakuwa ni;-

- (i) Ofisi ya Mkuu wa mkoa
- (ii) Ofisi za Wakuu wa Wilaya
- (iii) Mamlaka za Serikali za Mitaa
- (iv) Vyama vikuu vya ushirika
- (v) Vyama vya ushirika vya msingi.
- (vi) Wakulima.
- (vii) Wanununuzi/wafanyabiashara
- (viii) Wakala wa vipimo
- (ix) Taasisi za fedha.
- (x) Wasafirishaji.
- (xi) Bodi ya usimamizi wa stakabadhi ya ghala.
- (xii) Bodi ya Nafaka na Mazao Mchanganyiko.
- (xiii) Taasisi ya Soko la Bidhaa (TMX)
- (xiv) Wizara ya Kilimo
- (xv) Wizara ya viwanda na Biashara
- (xvi) Mamlaka ya Bandari
- (xvii) Wasindikaji wa ufuta.
- (xviii) Benki ya Tanzania (**BOT**)
- (xix) Kamati ya ulinzi na usalama Mkoa na Wilaya

SEHEMU YA NNE

4.0 MAJUKUMU YA WADAU MBALIMBALI

Katika sehemu hii ya mwongozo inataja majukumu mbalimbali ya wadau watakaoshiriki katika msimu huu wa ununuzi wa ufuta ghafi kwa mwaka 2019 kama ifuatavyo;

4.1 OFISI YA MKUU WA MKOA

Kwa kuwa zao hili la ufuta ghafi hadi sasa halijakuwa na utaratibu wa kitaifa wa ukusanyaji na ununuzi wake, Mkuu wa Mkoa atakuwa ndiye msimamizi mkuu katika utekelezaji wa mfumo katika mkoa.

- (i) Sekretarieti itakuwa na jukumu la kusimamia utekelezaji wa mfumo mzima ndani ya Mkoa.
- (ii) Kutoa ufafanuzi wa miongozo ya utekelezaji wa mfumo.
- (iii) Kuchukua hatua za haraka katika kutatua changamoto zinazojitokeza.
- (iv) **Mrajis msaidizi wa mkoa:-**

- Atakuwa mratibu mkuu wa mfumo katika Mkoa
- Atakuwa na jukumu la kutambua AMCOS zitakazoshiriki kwenye ukusanyaji wa ufuta
- Atazisimamia UNION na AMCOS namna ya ukusanyaji, uhifadhi, uuzaji na namna ya kufanya malipo.
- Atakuwa na jukumu la kuwasajili/kuwatambua wanunuzi wote watakaonunua ufuta ndani ya Mkoa wa Lindi
- Kusimamia vyama vikuu kuhusu ugawaji wa vitabu (PDN) ili kuepuka tatizo la kujirudia.

N.B Hakuna mnunuzi atakayeruhusiwa kununua ufuta endapo atakuwa hajasajiliwa na kulipia kinga ya dhamana.

- a) Atakuwa na jukumu la kusimamia taratibu zote za minada
- b) Atakuwa na jukumu la kusimamia taratibu zote za malipo kwa kushirikiana na maafisa ushirika wa wilaya

- c) Kutoa ufafanuzi katika minada juu ya hali ya soko la ufuta ndani ndani na nje ya nchi ili wakulima waweze kufanya maamuzi.
- d) Atachukua hatua kwa vyama vya ushirika vya msingi endapo vitakiuka taratibu, sheria na kanuni kwa mujibu wa sheria ya Ushirika Na 6 ya mwaka 2013 na kanuni za mwaka 2015 ikiwa ni pamoja na kutoa ushauri kwa vyombo husika.
- e) Atatachukua hatua kwa wanunuzi watakaokiuka taratibu.
- f) Atakuwa na jukumu la kutoa miongozo kwa nyaraka zitakazotumika wakati wa kusafirisha ufuta.
- g) Atakuwa na jukumu la kukusanya takwimu zote za ufuta uliokusanywa kwenye chama cha msingi, maghala makuu pamoja na takwimu za mauzo kutoka chama kikuu cha Ushirika na kutoa taarifa pale zitakapohitajika.

4.2 OFISI YA MKUU WA WILAYA

Mkuu wa Wilaya atakuwa ndiye msimamizi mkuu katika utekelezaji wa mfumo katika Wilaya akisaidiana na ofisi ya Mkurugenzi Mtendaji Wilaya.

4.3 MAMLAKA YA SERIKALI ZA MITAA

- (i) Kusimamia utekelezaji wa mfumo katika ngazi ya wilaya.
- (ii) Kuhakikisha elimu ya mfumo inatolewa kwa wakulima.
- (iii) Kuhamasisha wakulima kufungua akaunti.
- (iv) Kukagua na kuthibitisha maghala yatakayotumia kwa msimu wa ufuta
- (v) Kuimarisha udhibiti kwenye vizuizi.
- (vi) Kukagua nyaraka zote za usafirishaji katika maeneo yao.
- (vii) Kuwagharamia watumishi wake wote wataohusika na utekelezaji wa mfumo huu.
- (viii) Kudhibiti/kuhakikisha hakuna ununuzi holela wa ufuta ghafi kwenye maeneo wanayoyasimamia.
- (ix) Kuhakiki na kudhibiti ubora katika zao la ufuta.
- (x) Kutoa elimu kwa wakulima juu ya utunzaji wa ufuta baada ya kuvuna.
- (xi) Kuhakiki mihamala ya malipo ya vyama vya Ushirika vya Msingi (Idara ya Ushirika)

- (xii) Kutoa maelekezo kwa wanunuzi juu ya namna ya kufanya malipo ya serikali (cess) kwa njia ya mtandao.

4.4 VYAMA VIKUU

Vyama vikuu vitakavyoshiriki katika mfumo huu wa ununuzi wa ufuta kwa njia ya stakabadhi ya ghala/mnada ni **Lindi Mwambao** na **RUNALI** vikiwa na majukumu yafuatayo;-

- (i) Kuandaa ratiba na kuendesha minada.
- (ii) Kuuza ufuta wa wakulima kwa njia ya mnada.
- (iii) Kuandaa vifungashio na nyaraka mbalimbali za ununuzi kwa wakati kwa niaba ya vyama vya Msingi ikiwa ni pamoja na vitabu.
- (iv) Kuhakikisha vifungashio vimethibitishwa na shirika la viwango Tanzania (TBS) na alama za utambulisho kwa kila chama.
- (v) Kupokea malipo fedha za wakulima (AMCOS) kutoka kwa wanunuzi kupitia akaunti ya pamoja ya chama cha Ushirika (collection account).
- (vi) Kuingiza malipo ya fedha za wakulima katika akaunti za vyama vya msingi.
- (vii) Kutoa agizo la toleo (**Release warranty**) ndani ya masaa kumi na mbili (12) baada ya malipo kufanyika.
- (viii) Kuandaa sales catalogue itakayotumika kwenye mnada inayoonesha, kiasi, ubora na ghala la mnada husika.
- (ix) Kuandaa na kutoa hati ya malipo "**sales invoice**" mara baada ya mnada kwa mzabuni alieshinda tenda ndani ya masaa kumi na mbili (12)
- (x) Kupokea na kutunza taarifa za stakabadhi kutoka AMCOS.
- (xi) Kukusanya taarifa za ufuta kutoka kwenye ghala za AMCOS na kuzituma kwa Mrajis msaidizi au Afisa Ushirika.

4.5 VYAMA VYA USHIRIKA VYA MSINGI.

- (i) Kuhakiki na kupokea ufuta ghafi kutoka kwa wakulima.
- (ii) Kupima na kutoa stakabadhi kwa mkulima kulingana na kiasi kilichopokelewa.

- (iii) Kuhakisha ufuta uliopokelewa unahifadhiwa katika vifungashio maalum vilivyopendekezwa baada ya kuhakikiwa na kupimwa (***kilo 50 kila kiroba***).
- (iv) Kushirikiana na maafisa Ugani katika kusimamia ubora wa ufuta.
- (v) Kuandaa miamala ya wakulima na kuwasilisha kwa Maafisa Ushirika ili kuhakiki usahihi kabla ya kupeleka benki.
- (vi) Kufuatilia malipo kutoka kwa vyama vikuu na benki.
- (vii) Kutunza kumbukumbu za malipo na makusanyo ya ufuta.
- (viii) Kutoa taarifa zote zinazohitajika kwa maafisa ushirika na wadau wengine.
- (ix) Kukata tozo zinazowahusu wakulima kama zipo.
- (x) Kuhakikisha mizani zinazotumika zimekaguliwa na wakala wa vipimo.
- (xi) Kuhakikisha vifungashio vyote vimewekewa nembo na namba ya usajili wa chama husika.
- (xii) Kutoa taarifa za wakulima sehemu za wazi ili waweze kuhakiki usahihi wa taarifa zao hususani za mauzo na za kibenki.
- (xiii) Kubandika taarifa za malipo ya wakulima kwenye mbao za matangazo.
- (xiv) Kubandika majina ya wakulima wote waliokusanya ufuta katika chama husika.

4.6 WAKULIMA.

- (i) Kuzalisha ufuta kwa kuzingatia kanuni bora za kilimo.
- (ii) Kuvuna, kukausha na kuweka ufuta katika hali ya usafi.
- (iii) Kupeleka ufuta kwenye maghala ya chama na kupata stakabadhi kulingana na kiasi walichowasilisha.
- (iv) Kuwasilisha akaunti Namba ya Benki iliyo hai au ya taasisi za fedha yenye majina yake kamili yanayotumika katika vitambulisho vinavyotambuliwa kisheria.
- (v) Kuhakiki taarifa za kibenki na kutoa taarifa kwa uongozi wa AMCOS mara atakapo ona kasoro kabla ya malipo kufanyika.

NB: Ni kosa kwa wakulima zaidi ya mmoja kuchangia akaunti ya Benki.

4.7 WANUNUZI/WAFANYABIASHARA.

Wanunuzi watakaotambuliwa na mwongozo huu ni pamoja na:-

- Wafanyabiashara binafsi wenye leseni za biashara.
 - Makampuni au mashirika binafsi/umma ya ndani/nje ya nchi yaliyosajiliwa kwa mujibu wa sheria na taratibu za nchi zilizopo.
- (i) Kujisajili rasmi kama mnunuzi wa ufuta kwa Kaimu Mrajis wa Vyama vya Ushirika Mkoa kabla ya kuruhusiwa kushiriki kwenye minada.
 - (ii) Kulipia kinga ya ghamana (bid security) kulingana na mahitaji yake ya kununua ufuta kama ilivyooneshwa kwenye jedwali na.1 mchanganuo wa kinga za dhamana.
 - (iii) Kulipia vibali mbalimbali kulingana na sheria za halmashauri ya Wilaya husika.
 - (iv) Kuwasilisha zabuni za ununuzi chama kikuu siku moja kabla ya siku ya mnada.
 - (v) Kulipia zabuni aliyoshinda kwa wakati.
 - (vi) Kulipia ushuru wa Halmashauri ya wilaya **(3% ya bei ya Soko)** moja kwa moja katika akaunti ya Halmashauri.
 - (vii) Kuhakisha anatoa mzigo wake kwa wakati mara anapomaliza kulipa na kabla ya mnada mwingine kufanyika.
 - (viii) Kuhakikisha analipia mzigo aliyoshinda kwenye mnada ndani ya siku mbili.

N.B. Mnunuzi hatashiriki mnada mwingine kama hajamaliza malipo kwa wakati na kutoa mzigo kwa mnada uliopita.

- (vi) Kuhakikisha ana vibali husika vya usafirishaji kutoka katika ngazi zote zinazohusika.
- (v) Kuhakikisha analipa tozo zote kulingana na mwongozo kabla hajachukua mzigo kutoka kwenye vituo vya ukusanyaji (ghala za AMCOS).

4.8 WAKALA WA VIPIMO.

- (i) Kuhakikisha mizani zote zitakazotumika kupimia uzito wa ufuta ghafi kwa msimu 2019 zimekaguliwa.
- (ii) Kutoa msaada wa kitaalamu juu ya mizani pale itakapohitajika.
- (iii) Kufanya ukaguzi wa mizani mara kwa mara kipindi cha makusanyo.

4.9 BENKI KUU YA TANZANIA (BOT)

- (i) Kusimamia benki zote za biashara ili kuhakikisha malipo kutoka benki moja kwenda nyingine yafanafanyika kwa wakati.
- (ii) Kuhakikisha taratibu zote za uhamishaji wa fedha zinafuatwa.
- (iii) Kusimamia taratibu na kuhakikisha nchi inapata fedha za kigeni stahiki za mauzo ya ufuta haraka iwezekanavyo.
- (iv) Kufuata taratibu nyingine kama zilivyoainishwa kwenye mwongozo huu

4.10 TAASISI ZA FEDHA.

- (i) Kuhakiki taarifa za malipo.
- (ii) Kufanya malipo ya wakulima kwa wakati.
- (iii) Kuhamasisha wakulima kufungua akaunti na kutoa taarifa kwa wakulima ili wahuishie akaunti mfu au zinazoelekea kusinzia kabla ya msimu kuanza.
- (iv) Kuhakikisha miamala inayofanyika inaonesha majina ya walipwaji.
- (v) Taasisi zote zitakazojihusisha na utaratibu wa malipo ya fedha za wakulima zinatakiwa kutoa taarifa kwa maandishi kabla ya kuanza kwa msimu wa ununuzi wa ufuta.

NB: Taasisi yoyote ambayo haitambuliwi na Mkoa haitaruhusiwa kufanya malipo

4.11 WASAFIRISHAJI.

- (i) Kuhakikisha wanakuwa na nyaraka zote za mzigo wanaosafirisha.
- (ii) Kuhakikisha anasafirisha mzigo kwa muda uliopangwa.

4.12 KAMATI ZA ULINZI NA USALAMA MKOA/WILAYA

- (i) Kuhakikisha ulinzi unakuwepo popote pale ufuta unapokuwa au kusafirishwa ndani ya Mkoa
- (ii) Kuratibu doria usiku na mchana kwenye vizuizi vyote ndani ya Mkoa

(iii) Kuhakikisha taratibu nyingine zote zilizohainishwa zinafuatwa kulingana na mwongozo huu.

4.13 BODI YA USIMAMIZI WA STAKABADHI ZA GHALA

- (i) Kutambua ghala za AMCOS na kutoa mapendekezo ya kisheria ya namna bora ya kuyaboresha ili yaweze kufikia vigezo vya kusajiliwa.
- (ii) Kutoa ushauri ili kuboresha mfumo huu.

4.14 TAASISI YA SOKO LA BIDHAA (TMX)

- (i) Kuendelea kutoa elimu kwa wakulima na wadau juu ya soko la bidhaa Tanzania.
- (ii) Kutoa chapisho la muundo na mfumo mzima wa taasisi ya soko la bidha jinsi unavyofanya kazi.
- (iii) Kuendelea kutafuta masoko mazuri nje ya nchi kwa mazao kama mbaazi, kunde na mihogo ili kumnufaisha mkulima.
- (iv) Kuendelea kujenga ushawishi kwa wakulima ili mfumo huu uweze kukubalika na kutumika rasimi kwa misimu ijayo kwa njia ya hiari.

4.15 MAMLAKA YA BANDARI

- (i) Kuweka mazingira rafiki kwa wasafirishaji na wafanyabiashara kutoka nje na ndani ya nchi watakaosafirisha ufuta.
- (ii) Kutoa huduma bora kwa wasafirishaji wa ufuta kwenda nje ya nchi.

4.16 WIZARA ZA KISEKTA

Kuweka mazingira wezeshi kwa kushirikiana na Mkoa kuboresha zao la ufuta pamoja na mifumo ya masoko, pia kutoa ushauri na miongozo mbalimbali ya kisera.

4.17 WASINDIKAJI WA UFUTA

Kujenga viwanda vya usindikaji wa ufuta ghafi ili kwa misimu inayofuata tuweze kuwa na viwanda vya kusindika ufuta katika maeneo ya uzalishaji.

SEHEMU YA TANO

5.0 MAANDALIZI NA MAHITAJI KATIKA MSIMU

Katika msimu wa ufuta wa mwaka 2019 maandalizi ya msimu yanaendelea kulingana na mahitaji na mapendekezo ya wadau kulingana na maazimio ya vikao vilivyopita vya msimu uliopita.

5.1 UKUSANYAJI WA UFUTA GHAFI

Ukusanyaji wa ufuta utahusisha mambo yafuatayo; Ufuta kutoka kwa Mkulima na kupokelewa Chama cha Msingi, usafirishaji wa ufuta kutoka Cahama cha Ushirika cha Msingi kwenda Ghala kuu, upokeaji na utunzaji wa ufuta katika ghala kuu.

- i. Mkulima anawajibu wa kukusanya Ufuta wake shambani, kuukausha vizuri na kuuchambua kabla ya kuupeleka kwenye Chama chake cha Msingi.
- ii. Chama cha Ushirika cha Msingi kwa kushirikiana na Maafisa ugani kitakagua Ufuta wa Mkulima kama umekauka, na haujachanganywa na kitu chochote kisichokuwa Ufuta kabla ya kuupokea.
- iii. Ufuta ghafi utatakiwa kupimwa uzito kwa kutumia mzani uliohakikiwa na kuthibitishwa na Wakala wa Vipimo na Mizani (WMA) kwa mwaka 2018/2019.
- iv. Chama cha Ushirika cha Msingi kitatakiwa kumpatia Mkulima GRN yenye kuonesha kiasi cha uzito, jina la mkulima, akaunti namba, iliyosainiwa na karani pamoja na mjumbe.
- v. Chama cha Ushirika cha Msingi kitatakiwa kufungasha Ufuta wote kwenye viroba vyenye ubora vilivyohidhinishwa. Aidha, uzito wa Ufuta ghafi katika kila gunia Unapaswa kuwa Kilo Hamsini (50).
- vi. Mkulima/mtu yeyote haruhusiwi kununua Ufuta kutoka kwa mkulima na kwenda kuuza kwenye Chama cha Msingi, endapo atathibitika kutenda kosa hilo atawajibishwa kwa mujibu wa sheria za nchi.
- vii. Vyama vya msingi vitatakiwa kutunza takwimu sahihi za makusanyo na taarifa mbalimbali za msimu na kutoa taarifa hizo kwa wadau pale inapohitajika.

5.2 VIFUNGASHIO VYA UFUTA GHAFI

Vifungashio vya ufuta ghafi ni muhimu sana kwenye mauzo ya ufuta kwani ndio vinatambulisha ufuta wa nchi yetu sehemu mbalimbali duniani.

- Chama cha Ushirika cha Msingi kitapaswa kuandika namba yake ya usajili kwenye viroba vyote vitavyoyotumika kwa kufuata utaratibu uliowekwa kabla ya kupelekwa ghalani
- Chama cha Ushirika cha Msingi kitatumia viroba na kamba kwa ajili ya kufungasha ufuta uliochambuliwa kutoka kwa Mkulima aliyetoka katika chama hicho.
- Chama kikuu kitahusika na kununua na kusambaza viroba na kamba kwenye vyama vya msingi.
- Chama kikuu kitahusika na usambazaji wa vitabu kwenye AMCOS.

5.3 UPOKEAJI NA UTUNZAJI WA UFUTA GHAFI GHALA KUU/AMCOS

- i. Mtunza ghala/AMCOS atatakiwa kupokea Ufuta ghafi ulio katika ubora
- ii. Mtunza ghala/AMCOS anapaswa kupokea Viroba vyenye Ufuta vyenye jina la chama kikuu na namba ya usajili wa chama cha Ushirika cha msingi.
- iii. Mtunza ghala/AMCOS anatakiwa kuhifadhi na kutoa Ufuta kwa mnunuzi husika ukiwa katika ubora na kiasi kama alivyozipokea kutoka kwa chama cha msingi.
- iv. Mtunza ghala/AMCOS anatakiwa kuingiza taarifa za Ufuta ghafi ulioingia ghalani kila siku kwenye mfumo wa kieletroniki wa Bodi ya Stakabadhi za Ghala zinazohusiana na kiasi cha uzito, idadi ya gunia, na mmiliki.
- v. Mwendesha ghala/AMCOS na Chama Kikuu cha Ushirika wataandaa "**sales catalogue**" ambayo itatumika kwenye minada.

5.4 UPATIKANAJI WA VIBALI VYA KUNUNUA UFUTA GHAFI

- i. Mnunuzi atakayenunua Ufuta ghafi katika msimu wa mauzo wa 2019 atatakiwa awe amesajiliwa na kupata Leseni ya ununuzi inayotolewa na Mrajis Msaidizi wa Vyama vya Ushirika Mkoa.
- ii. Mnunuzi mwenye Leseni/Kibali cha kununua Ufuta ghafi kilichotolewa na Mrajis Msaidizi wa Vyama vya Ushirika Mkoa katika msimu wa 2019 anatakiwa kununua Ufuta ghafi chini ya mfumo huu.

- iii. Mnunuzi atatakiwa kuzingatia masharti na vigezo vya mnada wa mauzo ya Ufuta ghafi kama yalivyotolewa na kupitia vyama vikuu.
- iv. Mnunuzi atatakiwa kuzingatia masharti ya leseni yake na Tozo zilizokubalika kwa mujibu wa Sheria, kanuni pamoja na taratibu zilizowekwa kupitia vikao vya wadau wa zao la ufuta Mkoa.

5.5 UENDASHAJI WA MINADA YA UFUTA GHAFI MWAKA 2019

- i. Vyama Vikuu vya Ushirika vitaandaa ratiba itakayoonesha tarehe, muda na mahali pa kufanyia Minada na kuwatangazia wadau wote wanahusika.
- ii. Mnunuzi atatakiwa kufika na kuwasilisha zabuni yake iliyofungwa kwa lakiri (**Seal**) kwenye Sanduku la zabuni siku moja kabla ya mnada kuanzia saa 2:00 asubuhi hadi 10:30 jioni. Sanduku la zabuni litatunzwa katika Ofisi ya Chama kikuu cha Ushirika.
- iii. Funguo ya sanduku zitakuwa mbili ambapo ufunguo mmoja utakuwa ofisi ya mkuu wa Mkoa na ufunguo wa pili Ofisi ya Chama kikuu cha Ushirika.
- iv. Mnada utafanyikia sehemu ya wazi ambapo wakulima waliyopo katika eneo husika pamoja na wadau wengine watashiriki.
- v. Kabla ya mnada kuanza, Chama Kikuu cha Ushirika kitatakiwa kutoa taarifa ya malipo ya Ufuta ulionunuliwa katika mnada uliotangulia.
- vi. Ufunguzi wa zabuni utakuwa wa wazi ambapo pamoja na taarifa nyingine itasomwa bei ya zabuni uwazi, na mwenyekiti au makamo mwenyekiti wa chama kikuu ndio atakuwa mwenyekiti wa mnada huo.
- vii. Washiriki wa mnada watakuwa ni wakulima na wanachama wa vyama vya ushirika, Wanunuzi, wawakilishi kutoka sekretariet ya Mkoa, Mamlaka za serikali za mitaa, Vyama vya Ushirika na viongozi wengine toka taasisi mbali mbaili pamoja viongozi waalikwa.
- viii. Wanunuzi watakao ruhuswa kuingia kwenye mnada ni wale tu waliolipia kinga ya dhamana (Bid security).

5.7 TARATIBU ZA MINADA

- (i) AMCOS zitakuwa na jukumu la kujua na kutoa takwimu za kiasi cha ufuta ulioko katika eneo lake (Mfano. Ufuta uliokusanywa katika kila tawi) na kuziwasilisha kwa afisa Ushirika, aidha Mtunza ghala atatoa taarifa ya makusanyo kwa vyama vikuu kila inapobidi.
- (ii) Chama Kikuu Kitaorodhesha AMCOS zitakazo kusanya na kuuza ufuta.
- (iii) Minada itafanyika kila jumamosi na jumapili ili kuhakikisha malipo yanafanyika yanafanyika siku za kazi.
- (iv) Malipo kwa wanunuzi walioshinda yatafanyika ndani ya siku mbili za kazi.
- (v) Baada ya kukamilisha malipo mnunuzi/mfanyabiashara atapaswa kutoa mzigo ndani ya siku nne kutoka tarehe ya **hati ya kutolea mzigo (release order)**.
- (vi) Wafanya biashara ambao hawajakamilisha malipo hawataruhusiwa kuchukua mzigo wala kushiriki katika mnada unaofuata, hali kadhalika kwa wale ambao hawajatoa mzigo wao baada ya kuulipia watashughulikiwa kwa sheria inayosimamia maghala.
- (vii) Mnunuzi atanunua ufuta ghafi kulingana na takwimu ya mzigo uliokusanywa na kutangazwa na Vyama Vikuu kupitia **sales catalogue**.
- (viii) Maombi yote ya ununuzi wa ufuta ghafi yatatumwa kwa chama kikuu.
- (ix) Taarifa za mauzo (**Sales catalogue**) zitaandaliwa na Vyama vikuu na zitaonesha kiasi cha mzigo uliopo na ubora wake, jina la ghala, wilaya, pamoja na AMCOS
- (x) Taarifa za minada zitatolewa kwa wanunuzi/wafanyabiashara siku mbili kabla ya mnada.
- (xi) Barua za maombi kutoka kwa wanunuzi zitahifadhiwa kwenye sanduku maalumu la tenda.
- (xii) Maombi yafungwe kwenye bahasha yenye LAKIRI (sealed).
- (xiii) Muda wa kuwasilisha maombi ni kuanzia saa mbili asubuhi (**2:00 asbh**) hadi saa kumi jioni (**10:30 jioni**).
- (xiv) Mnunuzi atapewa hati ya kutoa mzigo (**release warranty**) mara tu baada ya kukamilisha malipo.

- (xv) Mwenyekiti wa mnada atatakiwa kuwahoji wakulima endapo wanakubaliana na bei zilizopo mnadani, iwapo bei hizo hazikubaliki basi mzigo utauzwa kwa mara nyingine tena mnada unaofuata.
- (xvi) Mwombaji mwenye bei kubwa ndiye atakayetangazwa mshindi kwenye mnada.
- (xvii) Endapo bei za wanunuzi zitalingana, aliye wasilisha maombi mapema ndie atakayetangazwa mshindi na kununua mzigo.
- (xviii) Ufuta utarudi mnadani endapo:
 - Utakosa mnunuzi.
 - Mnunuzi atashindwa kulipa kwa wakati.

5.8 TARATIBU ZA MALIPO

- (i) Malipo yote yatafanyika kupitia taasisi za fedha kwa ngazi zote (Wanunuzi, Vyama Vikuu, AMCOS na wakulima)
- (ii) Wanunuzi watalipa fedha za AMCOS moja kwa moja kwenye akaunti za vyama vikuu.
- (iii) Kwa AMCOS, malipo yote yatafanyika kwenye akaunti za mazao.
- (iv) Vyama vikuu vitawajibika kuandaa miamala ya malipo ikiwa ni pamoja na tozo zote. Aidha vitaingiza fedha za wakulima na ushuru wa AMCOS kwenye akaunti ya AMCOS husika.
- (v) Vyama vikuu vitahakiki malipo ikiwa ni pamoja na tozo kutoka kwenye vyama vya msingi kabla ya kupelekwa benki.
- (vi) Taasisi za fedha zihakiki miamala ya malipo kabla ya kuingiza kwa akaunti za AMCOS na wakulima.

5.9 TARATIBU ZA UTOAJI WA UFUTA GHALANI

- (i) Mnunuzi anatakiwa kuwasilisha hati ya kutolea mzigo (release order) kutoka chama kikuu cha Ushirika.
- (ii) Ufuta utakaotolewa unatakiwa kuwa umedaradishwa (standardized) kwenye viroba ukiwa na kilo 50.
- (iii) Kiwango cha upungufu katika vifungashio hautakiwi kupungua zaidi ya 1.3% kwa ufuta uliyohifadhiwa siku zisizozidi 90 kwa mujibu wa mwongozo na.9 wa mfumo wa stakabadhi za ghala. Hatutegemei ufuta kuhifadhiwa kwenye ghala za AMCOS zaidi ya siku 30 kabla ya kuuzwa.

- (iv) Mnunuzi aliyeshida tenda ya kununua ufuta anatakiwa kutoa ufuta huo ghalani ndani ya siku 7 tangu tarehe ya mnada.
- (v) Baada ya siku 7 kupita tangu ufuta ununuliwe mnadani, mnunuzi anachajiwa **sh.1/=** kwa kilo kwa kila siku itakayokuwa inaongezeka. Hivyo mnunuzi anatakiwa baada tu ya kununua ufuta wake anatakiwa kufuatilia taratibu zote zilizoainishwa katika mwongozo huu ili kuepukana na usumbufu huo.
- (vi) hakuna gharama ya kuhifadhia ufuta itakayolipwa na mnunuzi isipokuwa upungufu na faini ya kutotoa ufuta kwa wakati.

SEHEMU YA SITA

6.0 UDHIBITI NA USULUISHI WA MIGOGORO

6.1 UDHIBITI WA UTOROSHAJI/UDANGANYIFU NA UNUNUZI HOLELA WA UFUTA

Kamati za Ulinzi na Usalama **(KUU)** kwa ngazi zote (Mkoa, Wilaya) pamoja na Kikosi kazi (task force) zitahusika na udhibiti wa utoroshaji na uuzaji holela wa ufuta. Aidha, sheria zilizopo zitatumika kwa wale wote watakaouza au kununua ufuta kiholela sambamba na wale watakaotorosha.

6.2 ADHABU KWA MFANYABISHARA ATAKAYEKWEPA KULIPA TOZO

Halmashauri zitatumia Sheria zao Ndogo za Ushuru wa Mazao ambazo zimetungwa chini ya Sheria ya Fedha ya Serikali za Mitaa, (sura namba 290 ya Sheria za Tanzania) ambayo kwa marekebisho yake ya Mwaka 2017 yaliyofanywa na Sheria ya Fedha, adhabu kwa kukiuka taratatibu na matakwa ya Sheria hiyo ni faini isiyopungua shilingi laki mbili na isiyozidi milioni moja au kifungo kisichozidi miezi kumi na miwili au vyote viwili.

Angalizo: Hii si mbadala wa kulipa tozo husika hivyo, mbali na faini hizo anatakiwa alipe tozo halisi alizotakiwa kuzilipa.

6.3 MNUNUZI KUCHELEWA KULIPA AU KUTOLIPA.

Sheria ya Mnada ipo kimya kuhusiana na wale wasiolipa baada ya kushinda mnada au wale wanaochelewa kulipa hivyo, kamati inashauri yafuatayo,

- (i) Kinga ya dhamana aliyoweka itatumika kufidia hasara itakayojitokeza baada ya mnunuzi kuchelewa au kutolipa kwa wakati.
- (ii) Uwepo mkataba utakao kuwa na maelekezo na masharti ikiwa ni pamoja na mnunuzi kutakiwa kulipa hasara itakayojitokeza baada ya ufuta huo kuuzwa kwa mara ya pili.

(iii) Mhe. Mkuu wa Mkoa na waheshimiwa Wakuu Wilaya wanaweza kutumia kifungu cha 7 na 15 vya Sheria ya Tawala za Mikoa inayowapa mamlaka ya kuchukua hatua kwa wale wanaosababisha uvunjifu wa amani.

6.4 UDANGANYIFU UNAOFANYWA NA MAKARANI AU WATENDAJI WA AMCOS.

(i) Sheria ya Vyama vya Ushirika namba 6 ya mwaka 2013 kifungu cha 129(1) na (2) vitatumika kwa kiongozi/mwajiriwa wa chama cha Ushirika atakae eneda kinyume na matakwa au makubaliano na chama husika.

SEHEMU YA SABA

7.0 MAPENDEKEZO YA TOZO

Kamati inapendekeza tozo zifuatazo katika ununuzi wa zao la ufuta msimu huu:-

Jedwali Na.01: Aina za tozo katika ununuzi wa ufuta msimu 2019

NA.	AINA YA TOZO	TOZO KWA MKULIMA (Tshs)	TOZO ZINAZOLIPWA NA WANUNUZI (Tshs)
1	UNIONS	10.00	
2	AMCOS	60.00	
3	Usimamizi Mkoa + Wilaya	2.00	
4	Usimamizi Halmashauri	1.00	
5	Mfuko wa maendeleo	30.00	
6	Usafirishaji ufuta kwenda ghala zinazofikika	***	
7	Ushuru wa Halmashauri		3% ya bei ya mnada
8	Vifungashio		17.00
9	Waendesha ghala		**
	JUMLA	103.00	

NB:

*** Tozo hii italipwa na mkulima endapo ufuta utakusanyiwa kwenye ghala kuu.

** Tozo hii italipwa na mnunuzi endapo ufuta utahiofadhiwa na mwendesha ghala.

7.1 KINGA YA DHAMANA

Kila mnunuzi anatakiwa kuweka kinga ya dhamana ya zabuni kwa fedha taslim (Bid security) kabla ya kupata kibali cha kununua ufuta katika akaunti maalum kwenye chama kikuu cha Ushirika na kinga hiyo itarejeshwa baada ya msimu kumalizika kwa viwango vifuatavyo:-

Na.	Kiasi cha ufuta kwa mnada (Kgs)	Kiasi cha fedha (Tshs)
1	50,000 – 100,000	10,000,000/=
2	101,000 – 500,000	30,000,000/=
3	501,000 – 1,000,000	50,000,000/=
4	1,001,000 – nakuendelea	75,000,000/=

NB: Mnunuzi haruhusiwi kununua zaidi ya kiasi kile alichowekea kinga ya dhamana kwa ujumla katika mnada.

===== **MWISHO** =====